

Anneliğin Yeniden Üretimi Üzerine Bir Okuma ¹

Damla Tanal Tatar ²

Özet

Annelik her dönem üzerinden politik, toplumsal ve kültürel söylemler üretilen, toplumsal tartışmaların, sosyolojik araştırmaların ve feminist çalışmaların odağında yer alan tartışmalı bir inşa olarak literatürde yerini almaktadır. Annelik tezahürleri hâkim politikalar ve iktidarlar bağlamında kendi içerisinde farklılık gösterse de hemen hemen her dönem annelerden çocukların yetiştirilmesi bağlamında birincil sorumluluğu almaları beklenmektedir. Annelikler farklılık gösterse de annelik sabit bir olgu olarak varlığını sürdürmektedir. Bu durum, toplumsal cinsiyetli bir yapı olan anneliğe ve dolayısıyla asimetric ebeveynliğe çok yönlü bakmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kadınların anneliğini sorgulayan ve anneliğe ilişkin öncü çalışmalardan biri olan Nancy Chodorow'un 1978 yılında kaleme aldığı Anneliğin Yeniden Üretimi, Psikanaliz ve Toplumsal Cinsiyetin Sosyolojisi (The Reproduction of Mothering, Psychoanalysis and the Sociology of Gender) adlı kitabı, kadınların neden annelik yaptığını sorgulayarak eşit ebeveynliğin gerekliliğine yönelik argümanlarını sıralamakta ve biyolojik, kültürel ya da toplumsal anlamda belirlenimci iddialara yönelik eleştirilerini ortaya koymaktadır. Freudyen kuramın eril bakışını ve bazı argümanlarını eleştirerek bireysel anlamda ilişkisel süreçlerin önemine vurgu yapmakta ve kız ve oğlan çocuklarındaki farklılaşan psikolojik ve ilişkisel süreçler bağlamında nesne ilişkileri kuramından yararlanmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada, Anneliğin Yeniden Üretimi kitabı özelinde öne sürdüğü kuramın keşimsel boyutu ele alınarak, Chodorow'un anneliğe, aileye ve ebeveynliğe yönelik yaklaşımları mevcut literatürden hareketle ve metodolojik tartışmalar ışığında tartışmaya açılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nancy Chodorow, Anneliğin Yeniden Üretimi, Annelik, Nesne ilişkileri, Psikanaliz

A Reading on The Reproduction of Mothering

Abstarct

Mothering, over which political, social, and cultural discourses are produced in every period, takes its place in the literature as a controversial construction that is at the center of social discussions, sociological research, and feminist studies. Mothering of women who acquires a social and relational identity through motherhood is both the cause and the result of asymmetrical parenting in terms of creating and reproducing unequal and gendered social structures. The discourses that motherhood is instinctive and can be explained by biology, or women's mothering is important for the children become socially entrenched and cause women to feel "inadequate" and to shape themselves according to this predefined role. Motherhood, thuswise, becomes an apparatus of domination and determines everyday lives of women. Although the manifestations of motherhood differ within the context of dominant policies and powers, mothers are expected to take primary responsibility in raising their children in almost every period. Although there are different types of mothering affected by political, social, and cultural conditions, motherhood itself as a constant phenomenon continues to exist. This situation makes it necessary to

¹ Alıntılar için: Tatar Tanal, D. 2023 "Anneliğin Yeniden Üretimi Üzerine Bir Okuma", Antropoloji ve Kültürel Bakış, Sayı 2, ss. 51- 62

² Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı ORCID: 0000-0002-5701-1494 damlatanal@gmail.com

evaluate mothering, which is a gendered structure, and accordingly asymmetrical parenting, from multiple perspectives. Nancy Chodorow's *The Reproduction of Mothering, Psychoanalysis and the Sociology of Gender* written in 1978 is one of the pioneer studies which question mothering. The book questions why women mother, lists its arguments supporting equal parenting, and criticizes biological, cultural, and social determinist claims. In her book, Chodorow also criticizes masculine view of Freudian theory and emphasizes the importance of individual relational processes and makes use of object relations theory in the context of diversifying psychological and relational processes in girls and boys. Chodorow first defines the problem in the context of mothering, criticizes the explanations regarding this mentioned issue, reinterprets the existing psychoanalytic explanations from her own theoretical framework, and in the light of these, reveals that freedom and equality in the context of gender can be possible with equal parenting. In this study, accordingly, Chodorow's approaches to mothering, family and parenting are discussed in the light of existing literature and methodological discussions by taking her intersectional dimensions of the theory she puts forward in *The Reproduction of Mothering* into account.

Keywords: Nancy Chodorow, *The Reproduction of Mothering*, Motherhood, Object Relations, Psychoanalysis

Giriş

Nancy Chodorow, 1978 yılında kaleme aldığı *Anneliğin Yeniden Üretimi*'ni 1999 yılında yeniden değerlendirdiğinde "Orijinal Önsözünde" söylediklerinden daha fazlasını dile getirmektedir. Görece daha kısa ve daha teknik bir biçimde yazdığı birinci önsözünden farklı olarak Chodorow, "İkinci Baskıya Önsöz"de yirmi yıldan fazla bir süre önce yazmış olduklarına kendi ifadesiyle bir sosyoloğun, antropoloğun ve psikanalistin penceresinden baktığını ifade etmektedir. Kendi kaleminden çıkan düşünceleri ve bu düşüncelerin yazılı olduğu metni yeniden ziyaret etmenin yarattığı hissi oldukça samimi bir biçimde aktarmaktadır: Bu oldukça "ürkütücü" bir süreçtir. Yaratıcısının emeğiyle yoğurulmuş her eser gibi, "*Anneliğin Yeniden Üretimi*" de kendi başına bir varoluşa sahiptir. Chodorow'a göre bu varoluş özgünlüğünü dayandığı temellerden almaktadır. Bir metin olarak hem hayli olumlu eleştiriye tabii olması hem de olumsuz eleştirilerin odağında yer alması metnin varoluş biçimi bağlamında da çok şey söylemektedir (Chodorow, 1999/2021, s. 9). Coser'in de ifade ettiği gibi Nancy Chodorow, uzun yıllardır kabul edilen inanışların yapısal anlamdaki zayıflığını ortaya koyan görünürde basit bir soru olan "Neden kadınlar annelik yapar?" sorusunu sorma "cüretini"³ göstermiştir. Bu bağlamda Chodorow'un kuramı kadınların neden annelik yaptığı sorusundan çok daha fazlasına, neden erkeklere oranla kadınların bu alanla ilişkilendirildiği sorgusuna bir cevap aramaktadır (Coser, 1981, ss. 487-488). Chodorow'un bu anlamdaki cüreti değerli ve önemlidir zira toplumsal anlamda sürekli hale gelen ve var olan ebeveynlik meselesini bir biçimde tartışmaya açmaktadır ve kendi kuramı doğrultusunda anneliğin kadınlarla ilişkilendirilmesi sürecini sorgulamaktadır. Yazdığı önsözde açıkça dile getirdiği üzere Chodorow, kuşaklararası süreci ve bu sürecin gelişimini ele alan bir metne kendi bireysel dönüşümü bağlamında da bakmaktadır zira kendisi de aynı metni yirmi yıl önce kaleme alan aynı kişi değildir (Chodorow, 1999/2021, s. 9).

³ Coser burada orijinal dilinde "dare" fiilini kullanmaktadır.

Kesişimsel Bir Kuram: Anneliğin Yeniden Üretimi

“Anneliğin Yeniden Üretimi”, hem ruhsal yapının toplumsal ve kültürel yapıları hem de bu yapıların ruhsal olanı nasıl ürettiğinin ve etkilediğinin bir açıklaması olarak okunabilir. Bu bağlamda Chodorow, erkekliği kadınlığın karşısında ya da dışıl toplumsal cinsiyet kimliğini eril olanın karşısında tanımlamadığını iddia etmektedir. Bu süreci yalnızca kültürel ya da yalnızca psikolojik süreçler olarak da değerlendirmeyerek birçok kadın ve erkek için bu süreçlerin psikolojik olarak nasıl işlediğini ve bireylerin kendilerini nasıl deneyimleyip tanımladıklarını sorgulamaktadır (1995, s. 523). Bu düşüncede de açıkça ifade edildiği üzere, tek taraflı, belirlenimci bir okuma yapmanın toplumsal cinsiyetli toplumların inşa süreçlerini anlamakta yeterli olmadığı açıktır. Bu sebeptendir ki bir antropoloğun, bir sosyoloğun ve bir psikanalistin yükledikleriyle kesişimsel bir okuma yaparak Chodorow, kendi kaleme aldığı ancak kendi varoluşunu ortaya koymuş bir esere, kendisiyle, kendinden uzaklaşarak ve yeniden kendine dönerek yaklaşmaktadır. Bu bağlamda Chodorow’un önsözdeki içten yaklaşımı ve aktardıkları, dil açısından yıllar öncesinde uyardığı bir metni (Chodorow, 1999/2021, s. 28) okuma konusunda okuyucuyu cesaretlendirmektedir. Kuşaklar arası gelişimi ele alan “Anneliğin Yeniden Üretimi”ne, bizatihi kendisinin de dönüştüğü bir yerden, yirmi yıl sonrasında bakarak adeta geçmişe bir yolculuk yapmaktadır. Özellikle anne-kız ilişkilerine odaklandığını dile getiren Chodorow, bu ilişkinin anneliği yeniden ve nasıl ürettiğini sorgulamaktadır. Bu sorgulamayı yaparken de dışıl ruhu ve bu bağlamdaki dinamikleri mercek altına almaktadır (1999/2021, s. 9). Chodorow, asimetrik ilişkiler aracılığıyla annelerin yeni anneleri ürettiğinin ve anne-kız ilişkisinin dışıl ruhsal yapıdaki devamlılığının anneliğe ilişkin kapasiteleri yarattığının altını çizmektedir (1981, s. 501). Kadınlar anneler olarak kızlarını annelik kapasiteleri ile üretirken, oğullarında ise bu kapasiteler gölgelenmektedir. Erkekler için cinsiyet kimliği merkezi bir meseledir ve söz konusu kimliklerini kanıtlamak için sürekli bir çaba harcamaktadırlar. Kız çocuklarının aksine onlar sürekli olarak anneleri gibi olmadıkları üzerinden kendilerini tanımlamaktadırlar (Segura & Pierce, 1993, s. 67). Chodorow’un iddiası erkeklerin kendilik algısının ilişkiyi ve bağı reddederken kadınların kendilik algısının ilişkiyel olduğu yönündedir. Bu durum erkeklerde ve kadınlarda bir takım farklı özellikleri beraberinde getirmekte ve annelik ve babalık ile ilgili kendilik algılarında ve deneyimlerinde farklılık oluşturmaktadır (1999/2021, s. 11). Buradan hareketle, psikolojik ve bilinçdışı süreçlerin toplumsal cinsiyetli topluma hazırlanmak ve bu toplumu yeniden üretmek açısından oldukça önemli olduğu görülmektedir. Bu sebeptendir ki Chodorow’un temel kaygısı bu süreçleri en başından ele almak ve bireyin bu bağlamdaki ilişkiyel dünyasına odaklanmaktır. Bu bağlamda “Anneliğin Yeniden Üretimi”ni farklılaştıran ve özgün kılan psikolojik, kültürel ve toplumsal süreçlerin harmanlandığı bir çalışma olmasıdır (1999/2021, s. 15). Her okumada ve her yaklaşımda farklı bir açıdan bireysel ruha dokunmaktadır. Kitabı okuyan, ele alan ya da değerlendiren herkes için “Anneliğin Yeniden Üretimi” yeni bir gündem ortaya koymaktadır. Bireyin kendisinde daha önce odaklanmadığı, tanımadığı ve normalleştiği süreçleri ve edinimleri mesele haline getirmektedir. Rossi’ye göre “Anneliğin Yeniden Üretimi”, feminist kuramla çatışan çetrefillikleri barındırırken eyleme yönelik içerimlere de sahiptir. Araştırmacılar olarak yapılması gereken karmaşık düşüncelerinin bazılarını sınamak ve aynı zamanda basit çözümleri de Chodorow’un sunduğu araştırmalar ışığında yeniden değerlendirmektir (Rossi, 1981, s. 500). Parsons ile başlayarak, Frankfurt okulu kuramcıları ve toplumsal cinsiyet çalışan psikanalitik sosyologlar kapitalist dünyaya uygun aile yapısının bireyde nasıl inşa edildiğine odaklanmaktadır. Ancak onların sunduğu açıklamalarda bir boşluk oluşmakta ve bu boşluk da Chodorow’un anneliğin yeniden üretimi kuramı bağlamında

sunduğu aile içerisinde üretilen eril ve dişil kişilik yapılarının bireyleri yetişkin rollerine nasıl hazırladığına yönelik açıklamasıdır (Segura&Pierce, 1993, s. 66).

Anneliğin yeniden üretimi bağlamında Chodorow'un kuramı, Rashmi Gaur'un da ifade ettiği şekliyle, toplumsal cinsiyetin bireysel manada oluşumunun bir gelenek haline gelme biçiminin derinlemesine açıklaması olarak tanımlanabilir. Bu süreçlere ekonomik, kültürel ve toplumsal dönüşümler de eşlik etmektedir (2018). Chodorow'a göre ortaya koyduğu açıklama, 1970'li yıllarda biyolojik anlamda indirgemeci psikanalitik yaklaşıma ve biyolojik açıklamanın tahakkümü altındaki toplumsal cinsiyet açıklamalarına bir tepki niteliğindedir (1999/2021, s. 19). Anneliğe ilişkin tek başına toplumsal bir açıklama sunmak bu bağlamda yeterli değildir (1999/2021, s. 24). Bireysel anlamda her beden bilinc dışı düzeyde şekillenen bir "öyküsü" vardır ve anneliğe ilişkin süreçler (hamilelik, doğum) içruhsal ve öznel arası dinamiklerden ve bu dinamiklerin yeniden üretiminden etkilenmektedir (1999/2021, s. 20-21). Anneyle ilişkinin içruhsal deneyimi, onunla bağlantılı gözlemler, annenin baba, diğer kadınlar ve anneler ile kıyaslanması kültürel ve kişisel cinsiyet açısından önemli girdilerdir. Cinsiyetlendirilmiş anlamlandırmalar farklı zamanlarda farklı bilinç düzeyinde ya da bilinç dışı fantezilerden, korku, öfke, arzu ve suçluluk gibi duygulardan etkilenmektedirler (Chodorow, 1995, s. 536-537). Bu bağlamda hem bireysel düzeyde hem de toplumsal düzeyde birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen süreçlerin olduğunu söylemek mümkündür. İndirgemeci herhangi bir yaklaşımın sunduğu veya sunacağı hiçbir açıklama bu bağlamda yeterli olmadığı gibi kendi tahakküm biçimini de yaratmaktadır. Dolayısıyla toplumsal bir mesele olan anneliğin, bireysel dinamiklerine bakmak ve bu dinamiklerin kendini yeniden ve nasıl ürettiğini ortaya koymak anlamlıdır. Bu bağlamda Chodorow eşit ebeveynliğe vurgu yapmaktadır zira aile cinsiyetin toplumsallaştığı temel birimdir (Gaur, 2018). Chodorow anneliğin yeniden üretimi bağlamında önce sorunu tanımlamakta, bu soruna ilişkin getirilen açıklamaları (öğrenme ve doğacı yaklaşımlar) eleştirmekte, var olan psikanalitik açıklamayı kendi kuramsal çerçevesinden yeniden yorumlamakta ve tüm bunların ışığında toplumsal cinsiyet bağlamında özgürlüğün ve eşitliğin eşit ebeveynlik ile mümkün olabileceğini ortaya koymaktadır.

Anneliğe Yönelik Sorgulamalar

Doğurganlık üzerinden bir meşrulaştırma sürecine tabii olan bir kadınlık kimliğinden söz etmek mümkündür. Bu da anneliğin sürekli bir tartışma zemini olarak ele alınmasına sebep olmaktadır (Timurturkan, 2019a, s. 316). Böylesi bir sürecin zemini haline gelen annelik, her dönem üzerine bir şeyler söylenen ve ideolojik anlamlandırmalarla şekillenen bir alan haline gelmiştir. Timurturkan'a göre; annelikle bağlantılı olarak farklı tarihsel zeminlerde farklı annelikler üretilmektedir. Örneğin 1950'li yıllarda annelik açısından beyaz orta sınıf çalışmayan anne modeli hâkim bir anlayışa dönüşmüştür. Annenin ebeveynliğe ilişkin kullandığı yöntemler ve taktikler toplumsal beklentiler ışığında yeniden ve güncel olarak belirlenmektedir. Anneliğin bir statü biçimini alması gündelik yaşama sirayet etmekte ve gündelik pratikleri etkilemektedir (2019a, s. 317-318). Anneliğin toplumsal cinsiyetli yapısı ve normatif bir biçimde konumlandırılması, anneliğin iktidar ilişkilerinden bağımsız düşünülmemeyeceğinin göstergesidir. Bu bağlamda da kadınların anneliği üzerine hükümetler düzeyinde geliştirilen politikalar, ticari anlamda üretim ve tüketime yönelik girişimler gerçekleştirilmektedir (Timurturkan, 2019b, s. 65) Kadınların anneliği kadınlar emek

süreçlerine dahil olsalar da devam etmektedir, ayrıca kadınlar bakım emeğinin birincil sorumlusu olarak görülmektedir ve bu bağlamda bu süreç doğallaştırılmaktadır (Chodorow, 1999/2021, s. 33-34). Chodorow emek sürecinin dönüşüm süreçlerine ve dönemlerine referansla, kadınların anneliğinin bir biçimde her durumda nasıl süreklilik arz ettiğini ortaya koymaktadır. Ev ve iş yerinin birbirinden ayrılması sonucu evin bir üretim alanı olmaktan uzaklaştığı sanayileşme ile, kadınların annelik rolleri daha keskin sınırlarla belirlenmiştir ve kadınların ev içerisindeki konumları, çocuk bakımı ve erkeklerin kapitalist toplumla uyumlu rollerinin yeniden üretilmesini kolaylaştıracak biçimde şekillenmiştir. Burada kapitalizm ile çizilen sınırlar kadınları ve çocukları yeniden üretimin evdeki üreticilerine dönüştürmüştür. Kadınlardan beklenen farklı boyutlarda da olsa eşlerine gerekli özeni göstermek ve eşlerini kapitalist topluma hazırlamaktır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki annelik ideolojisi Viktoryen versiyonundan daha yumuşak bir haldedir ancak toplumun geneline sirayet etmiş durumdadır (1999/2021, s. 35-36).

Chodorow anneliğin bir toplumsal olgu olduğundan hareketle annenin bir eylem olarak annelik yaptığını ve kadınlığın annelik ile ilişkilendirildiğini vurgulamaktadır. Zira bir çocuğun yetiştirilmesi sırasında birincil ebeveynlik kadınlık üzerinden şekillenmektedir (1999/2021, s. 33). Chodorow'a göre anneliğin toplumsal ve üretilmiş bir olgu olduğundan hareketle erkeklerin değil de kadınların bakım emeğini üstlendiği aile yapısının toplumsal cinsiyet bağlamında söz konusu eşitsiz durumu yeniden ürettiği görülmektedir. Eşitsiz ebeveynlik ise, kız ve oğlan çocuklarında farklı ilişkisellik durumlarının var olmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda farklı kişilik yapılarının varlığı olası hale gelmektedir (1999/2021, s. 40). Chodorow, babalık yapmanın annelik yapmaktan farklı olduğunu vurgulayarak bu iki cinsiyetlendirilmiş yapının toplumsal bağlamdaki çağrışımlarını ortaya koymaktadır (1999/2021, s. 47). Chodorow'un bahsettiği toplum yapısından yıllar sonra bile günümüz toplumsal yapısında, anneliğin babalığa oranla çok daha normalleştirilen ve beklentilerle donatılmış bir yapı olduğunu söylemek mümkündür. Babanın birincil toplumsal rolü olmadığı için babalığı ve yaptıkları övgü ile karşılanırken ve eksikliği tartışılmazken, annelikten beklenen hep daha fazlasıdır, annelik her durumda eksiktir, yetersizdir. Çoğunlukla ailenin bütün üyelerinin eylemlerinin sonuçlarından anneleri suçlu bulmamıza ilişkin kültürel ve bireysel yatkınlıklarımızın altında psikolojik ve sosyoekonomik bu algılar yatmaktadır (Chodorow, 1981, s. 511). Bu görüşü destekler nitelikte Timurturkan'a göre, ataerkil ideoloji, kapitalizm ve teknoloji ile hareket ederek çocuğun bakım sorumluluğunu ve bu sorumluluğa ilişkin düşünülmesi gerekenleri anneye yüklemektedir ve bu sürece yönelik ürettiği pazarlar aracılığıyla, annelere yapacakları seçimler ve takınacakları tutumlar bağlamında giderek daha fazla sorumluluklar yüklemektedir. Birçok değişkene bağlı ve farklı ürün, etkinlik ve benzeri durumlardan etkilenen "yeni annelik" psikolojik olarak yetersizlik durumunu da yaratmaktadır (2019a, s. 331-332). Bu bağlamda, kadınların anneliğini salt biyoloji, içgüdü ve öğrenme ile açıklamak mümkün değildir. Annelik toplumsal bir olgudur ve bu bağlamda toplumsal yapı ile ilişkisi son derece önemlidir. Ancak toplumsallaşma ile ilgili açıklamalar ileriki süreçler açısından açıklayıcı olabilmektedir fakat yeterli değildir. Bu bağlamda psikolojik süreçlere odaklanmaya gerek vardır (Chodorow, 1999/2021, s. 388-389). Chodorow'a göre anneliğe ilişkin kapasiteler kadınlarda, pre-oedipal ilişkilerinden, bu ilişkilerinin süresinden ve sonraki zihinsel meşguliyetlerinden ve dolayısıyla nesne ilişkisel durumlardan etkilenerek temellenmektedir (Chodorow, 1999/2021, s. 387). Anneliğe ilişkin kapasiteler, yetiler, sorumluluklar kadınların annelik yaptığı eşitsiz ebeveynlik durumu aracılığıyla kız çocuklarında

arttırılırken, erkek çocuklarında zıt bir kişilik bağlamında bastırılmaktadır (Chodorow, 1999/2021, s. 391). Son yıllarda annelik üzerine üretilen söylemler aracılığıyla anneliğe yönelik beklentiler kadınlar üzerinde bir baskı unsuruna dönüşmüştür. Anneliğin öğrenilen bir rol olduğu yönündeki ideolojik yaklaşımın yerleşmesi ve yeni teknolojik üretimlerin anneliğe ilişkin geleneksel bağlamda öğrenilenlerin ötesinde birtakım yaklaşımların ve yeni annelik biçimlerinin ortaya çıkmasına sebebiyet verdiği söylenebilir. Özellikle dijitalleşme ile yeni annelik ve dijital annelik biçimleri görünür hale gelmiştir (Timurturkan, 2019a, s. 317-318). Buradan da anlaşılacağı üzere annelik farklı biçimlerde de olsa her dönemde ve toplumsal yapıda kadınların sorumluluklarını arttıran, doğallaştırılan, beklenen ve her daim eksik kalan bir özelliğe sahip olarak yeniden üretilmektedir. Yani Chodorow'un yıllar önce kadınların anneliğine ilişkin sorgusu ve eşit ebeveynlik vurgusu her dönem geçerli bir tartışma konusudur. 1970'lerin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki annelik farklı boyutlarda da olsa bir baskı unsuru yaratırken, bugünün dünyasında ve dijitalleşme ile de annelik farklı ve yeni sorumluluklar ve baskılar üretmektedir. Annelik farklı dönemlerde ve süreklilik arz ederek farklı disiplinler ışığında çalışılan bir konu olmuştur ve bu sebeptendir ki kadınların anneliğine hem sosyolojik hem psikolojik hem de antropolojik perspektiften bakılması önemlidir.

Asimetrik Ebeveynlik, Belirlenimci İddialar ve Psikanaliz

Chodorow, kadınları annelere dönüştüren süreçlere odaklanarak, asimetrik ebeveynlik ilişkilerini, bu ilişkilerin psikolojik süreçlerini ve kadınların anneliğine ilişkin ortaya atılan hâkim indirgemeci görüşleri tartışmaktadır. Kadınların anneliğinin doğal görüldüğünü ve sorgulanmadığını eleştiren Chodorow, insan davranışının içgüdüden öte kültürel bir süreçten geçtiğini söyleyerek doğal görüneni sorgulamaktadır. Chodorow eleştirisinde toplumsal ve fiziksel anlamda deneyimlerimizi etkileyen fizyolojik ve hormonal birtakım farklılıkların olduğu gerçeğini göz ardı etmemektedir ancak bu farklılıkların asgari düzeyde etkili olduğunun altını çizmektedir (1999/2021, s. 53-54). Ancak Rossi'ye göre eşit ebeveynlik toplumsal cinsiyet farklılıklarını ortadan kaldırmayacaktır. Anne-kız ilişkisi ile anne-oğul ilişkisinin yoğunluğu farklı olmaya devam edecektir. Bu bağlamda Rossi'ye göre anne ve kız ilişkisini yakınlaştıran ve ortaklaştıran birtakım süreçler (regl dönemi, hamilelik gibi) mevcuttur. Buradan hareketle oğlan çocuğunu anneden uzaklaştıran karşı cinsiyetten biri olmasından ziyade biyokimyasal işleyişinin farklı olması bağlamında dışa dönük davranışlarının etkilenmesidir (1981, s. 499). Bu bağlamda ve karşı görüş niteliğinde, Chodorow'un biyolojinin psikanalizin söyleyebileceğini söylemediği ancak psikanalizin gerektiğinde biyolojiden yararlanabileceği yönündeki yaklaşımı önemlidir (1981, s. 506). Biyolojik anlamda belirlenimci herhangi bir argüman yeterli değildir ve anatomik yapının sunduklarının ötesinde bir şeyler söylemek gerekli görünmektedir. Chodorow, bir çocuk dünyaya geldiğinde ona atfedilen cinsiyetin tescillenmiş bir biyoloji üzerinden belirlendiğinin altını çizmekte ve belirsiz bir genital yapı ile doğan bir çocuğun da iki toplumsal cinsiyetten biri ile ilişkilendirilmesini eleştirmektedir (1999/2021, s. 55). Dolayısıyla cinsiyete indirgenmiş herhangi bir açıklamanın geçersiz olduğu ortadadır zira doğurmak ve çocuk bakmak aynı eylemler değildir ve birbirlerini gerekli ve zorunlu kılmazlar. Bakım kapasitelerinin kadınlarla ilişkilendirilmesi ve bu kapasitelerin annelik ideolojilerini üretmesi toplumsal anlamda üretilen anlamlandırmalardır. Anneliğe yüklenen anlamlar kadınların çocuk doğurma ve emzirme gibi biyolojik kapasitelerinin toplumsal ve kültürel olarak yorumlanmasıdır. Bu bağlamda biyolojik olarak çocuk doğurabilmek diğer süreçleri garanti

altına almamaktadır (Chodorow, 1999/2021, s. 84). Herhangi bir etiket (anne, kadın, erkek, baba, eril, dişil ve benzeri) yalnızca dilden değil, söz konusu birey ile olan ve deneyimlenen duygu ve fantaziden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda duygular, bireysel düzeyde cinsiyete etki edebilmektedirler. Kendi gözlemlerinden hareketle Chodorow, utanç, suçluluk gibi duyguların kadınların anneleri, kendileri ve cinsiyetleri ile ilgili duygularında ve hislerinde merkezi olduğunun altını çizmektedir (1995, s. 533).

Kendi iddiasını ortaya koyarken Chodorow, biyo-evrimsel ve öğrenme davranışına ilişkin iddialara yönelik eleştirilerini sıralamaktadır. Birtakım davranışların öğrenilmesi bağlamında geliştirilen kuramların bazı davranışların çocuklarda gelişmesini mümkün kılsa da bu tarz bir sürecin anneliğe ilişkin psikolojik süreçlerin etkilerini açıklamada yeterli olmayacağı açıktır. Chodorow'a göre ebeveynlik aynı zamanda psikolojiktir. Bu bağlamda eğitim ve öğrenme kuramlarının ileri sürdüğü üzere çocuklara bir şeyler vererek (bebek ve benzeri) basitçe annelik öğretilemez (1999/2021, s. 89). Kadınların anneliğinin psikolojik boyutunun olduğu gerçeği kadınların anneliğinin biyoloji ve salt toplumsal yapı ile açıklanamayacağını ortaya koymaktadır. Kadınların ebeveynlik yaptığı aile yapısı kadınların anneliğini üreten ve yeniden üreten psikolojik süreçleri ve yakınlıkları yeniden üretmektedir ve pekiştirmektedir. Söz konusu aile yapısında yetişen kız ve oğlan çocukları toplumsal anlamda cinsiyetli topluma hazırlanmaktadır ve bu toplumun bir parçası olmaktadır (1999/2021, s. 100). Aile içerisinde yapılan annelik, erkeklerde ve kadınlarda toplumsal cinsiyetli ruhsal durumlar yaratmaktadır (Gaur, 2018). Cinsiyetin anlamı ve toplumsal cinsiyet kimliği hem bireysel içruhsal canlandırma hem de kültürel kategorilerin bir araya getirilmesi ile yaratılmaktadır (Chodorow, 1995, s. 521). Bu bağlamda Chodorow, Freud'un aile tartışmasını sorunsallaştırmaktadır ve kendi açıklamasını annelik özelinde genişleterek nesne ilişkileri kuramından yararlanmaktadır (Chodorow, 1999/2021, s. 102). Nesne ilişkileri kuramı Freud'un, Klein'in ve ego psikologlarının içgüdüsel anlamda belirlenimci yorumlarına, Kültür Okulu kuramcılarının çevresel belirlenimci yaklaşımına alternatif olarak kişiliğin psikodinamik süreçlerine odaklanmaktadır. Nesne ilişkileri kuramı bağlamında kuramcılar, bebekliğin en erken dönemindeki toplumsal ilişkilerin kişiliğin gelişiminde ve psikolojik süreçlerde etkili olduğunu dile getirmektedirler (Chodorow, 1999/2021, s. 114). Bu bağlamda kişisel anlamlandırmaların önemine vurgu yapmaktadırlar (1999/2021, s. 116). Chodorow'un psikanalize çok fazla yaslandığını söyleyen Rossi ise, Chodorow'un Freudyan kuramın ve ego psikolojisi kuramının iyi ve dikkatli bir kritiğini sunduğunu dile getirirse de Chodorow'un nesne ilişkileri kuramı bağlamında kuramın sınırlılıkları açısından sosyolojik yaklaşımını kullanmadığını ve kuramı yeterince eleştirmediğini söylemektedir (Rossi, 1981, s. 494). Bunun aksine, Chodorow'a göre nesne ilişkileri kuramı, birtakım problemlere rağmen, bir sosyolog için en faydalı yaklaşımdır. Dürtüleri ve toplumsal ilişkileri gelişimin ve yetişkin yaşamın psikodinamiği bağlamında birleştirmektedir. Bu bağlamda geleneksel içgüdüsel determinizmden, Parsonsçuların ve Neo-Freudyanların kültürel belirlenimciliğinden ayrılmaktadır (Chodorow, 1981, s. 505).

Chodorow, Freud'un açıklamalarının bazı yaklaşımlarını yetersiz olarak değerlendirmekte ve eleştirmektedir. Erkekliliği üstün tanımladığını ileri sürdüğü Freud'u ideolojik olarak yanlı bulmakta ve söylemlerinin klinik bir altyapısının olmadığını vurgulamaktadır. Freud'un anatomik farklılıklar özelinde bir üstünlük algısı yaratması ve erkekliliği norm olarak kabul ederek tartışma yürütmesini sorgulamaktadır (1999/2021, s. 289). Bu açıdan Freudyan yapı yeterince dayanıklı temellere

dayanmamaktadır. Cinsiyeti erkekliğin varlığı ya da yokluğu bağlamında tanımlaması sıkıntılı bir durumdur ve Freud'un getirdiği açıklamayı erkek üstünlüğü bağlamından kopararak Chodorow yeniden formüle etmektedir (1999/2021, s. 311-312). Freud'un doğuştan belirlenimci yaklaşımını eleştirerek, oedipal döneme ailesel katılımı önemsemekte ve bu bağlamda nesne ilişkisel süreçleri dikkate almaktadır (1999/2021, s. 314). Chodorow'a göre kız ve oğlan çocuklarındaki simetrik olmayan oedipal süreçlerin sebebi eşit ebeveynliğin olmamasıdır. Annelerin kız çocuklarını kendilerinin devamı olarak deneyimlemeleri, bazı meselelerin kızlar için varlığını sürdürmesine sebebiyet vermektedir. Bu bağlamda oğlan çocuklarına kıyasla kız çocukları oedipal dönemden daha empatik bir biçimde çıkmaktadır (1999/2021, s. 325-326). Kız çocuklarının oedipus kompleksini çözme biçimleri ve durumları oğlan çocukları ile aynı değildir. Kız çocuklarının bağlanmaya ilişkin meşguliyetleri keskin bir yapıda değildir. İlişkisel meseleler kız çocuklarının gündeminde olmaya devam etmektedir. Bu bağlamda kadınların annelik yapması çocuklarda farklı türden durumlar ve asimetrikler üretmektedir. Eril kişilik yapısı ilişkisel reddi bağlamında kurulurken, dişil kendilik ilişkisel niteliktedir (1999/2021, s. 328-330). Freud ve arkadaşları açısından heteroseksüel yönelim ve vajinal öncelik norm olarak kabul edilmektedir, psikanalitik bulgular ise insan cinselliğinde doğal ve önceden belirlenmiş bir şey olmadığı yönündedir. Ebeveynlerin heteroseksüelliği bu tarz bir cinselliği normalleştirmektedir. Cinsellik hem bilinç düzeyinde hem de bilinçdışı olarak ideolojik, psikolojik ve toplumsal kasıtlı bir inşa gibi durmaktadır (Chodorow, 1999/2021, s. 230-231). Chodorow heteroseksüelliğin uzlaşmacı bir inşa olduğunu belirtmektedir. Heteroseksüellik, 19. yüzyıldan bu yana hikayelerle, filmlerle, kitaplarla kültürel olarak desteklenen bir cinsel yönelimdir (Gaur, 2018, 35-35.29).

Aileye Dair Tartışmalar ve Anneliğin Yeniden Üretimi

Ebeveynliğin yalnızca anne tarafından münhasıran yapıldığı yoğun anne-bebek ilişkilerinin çocuk açısından bir yarar sağladığına ilişkin bir kanıtın olmadığını ileri süren Chodorow, bu durumun toplum açısından konforlu olduğu iddiasını ortaya atmaktadır. Bu biçimde bir aile yapısı ve ebeveynlik başarı odaklı erkekleri de üretmektedir (Chodorow, 1999/2021, s. 161). Buradan hareketle, anne- bebek ilişkisinin çok önemli olduğu ve bu yılların mutlaka, özellikle ve yalnızca anne ile geçirilmesi gerektiği fikri ideolojik bir yaklaşımdır ve toplumsal anlamda cinsiyetli yapının inşası bağlamında gereklidir. Nesne ilişkileri bağlamında değerlendirildiğinde ise babanın ebeveynlik yapmadığı annenin yaptığı ebeveynlik biçiminde anneyi kendisi ile bir ya da devamlı tanımlayan çocuk için baba en başından beri ayrı olan bir figürdür (Chodorow, 1999/2021, s. 170). Cinsiyetin asimetrik biçimi ve bu bağlamdaki ebeveynlik (kadınların annelik yaptığı ve erkeklerin yapmadığı) cinsiyet algısı oluştuktan sonra çocuk açısından geriye yansıtılmaktadır. Bu bağlamda çocuklar, fedakârlık, annelik gibi kapasitelerin bir tek kadınlarda olduğuna ilişkin bilinçdışı ve bilinç düzeyinde yaklaşımlar ve tutumlar geliştirebilmektedirler (Chodorow, 1999/2021, s. 175). Bu açıdan değerlendirdiğinde, eşitsiz durum çocuk nezdinde bir karşılık bulabilmekte ve doğallaştırılmaktadır. Kız ve oğlan çocukları açısından pre-oedipal dönemin süresi, durumu ve deneyimleri farklılaşmaktadır. Bu farklılıkların asimetrik aile örgütlenmesi ile ilişkisi vardır. Kızlar anneye bir teklik algısı deneyimlerken, oğlanlar açısından bu durum karşıtlık biçiminde tezahür etmektedir (Chodorow, 1999/2021, s. 222-223). Gaur'un da özetlediği gibi, erkekler kendilerini ötekilerinden, özellikle dişil olandan ayrı tutarak tanımlamaktadırlar (2018, 24:02).

Chodorow, ailesel yapının ve asimetric ebeveynliğin bilinçdışı süreçte ruhsal yapıyı etkilediğini vurgulayarak bu süreç odaklanmaktadır (1999/2021, s.118). Lorber, Chodorow'a ilişkin eleştirisinde onun psikanalitik yorumlamalara odaklandığını ve bazı önemli yapısal değişiklikleri göz ardı ettiğini söylemektedir. Ebeveynliği etkileyen yapısal etkenleri tartışsa da psikanalizi davranışsal ve toplumsal anlamda yapısal etkenlerin üzerinde tuttuğunu dile getirmektedir (Lorber, 1981, s. 483). Coser'e göre ise Chodorow'un kuramı Levi-Strauss'un yapısal açıklaması bağlamında genişletilmelidir. Bu bağlamda evlilik, aileler arasında bir mübadelenin söz konusu olduğu bir kurumdur ve kimsenin ahlaken, toplumsal olarak ve ekonomik olarak kendine yeter olmadığı bir biçimdedir (Coser, 1981, s. 488). Chodorow'un bu düşüncelere referansla yapının farkında olduğunu dile getirerek, kitabının temel meselesi olan kadınların anneliğinin toplumsal bir yapı olduğunun altını çizmektedir ve bu yapı diğer yapıları da etkilemektedir ve toplumsal yapılardan bağımsız değildir. Bu bağlamda sosyologların "aile" ve "toplumu" ayrı tutmasına bir eleştiride bulunarak, kadınların anneliğinin anlaşılması için anne-kız, anne-oğul ve eşler arasındaki ilişkilerin psikodinamiğinin anlaşılması gerektiğinin altını çizmektedir zira bu ilişkiler erkek egemen toplum ve kültürün anlaşılması açısından önemlidir (Chodorow, 1981, s. 501-502).

Kadınların iş gücüne artan katılımına rağmen, kadınlar ev içi alan ve aile içi ilişkiler ile bağlantılı olarak konumlandırılmaktadır. Kadının karşısında konumlandırılan erkek ise daha bağımsız bir varoluşa sahiptir. Kadın da erkek ile aynı emek sürecine dahil olsa bile onun sınıfsal anlamdaki statüsünü belirleyen erkeğin statüsüdür. Kadınların ev içi sorumlulukları asli ve gerekli olmayı sürdürürken, erkeğin bu süreçte yaptıkları ekstra olarak nitelendirilmektedir (Chodorow, 1999/2021, s. 343-344). Modern toplumla birlikte gelişen çekirdek aile yapısı kapitalist toplum açısından gerekli ve önemlidir. Bu aile yapısı aynı zamanda toplumsal cinsiyet hiyerarşilerine göre de belirlenmektedir. Bu aile yapısında baba sürekli dışarda olan, yukarda konumlandırılır ve otoriteyi temsil edendir (Chodorow, 1999/2021, s. 346). Bu bağlamda Chodorow'a göre, Frankfurt Okulu kuramcıları ve Parsonsçılar da psikanalizden yararlanmaktadırlar. Onlara göre de söz konusu aile yapısı erkekleri otoriteye ve kapitalist iş dünyasına uyumlu hale getirmektedir (1999/2021, s. 357). Erkeklerle atfedilen ideolojik öncelik beraberinde annenin ve dolayısıyla dişil olanın daha erişilebilir olduğu, babanın ve eril olanın daha ulaşılamaz ve üstün olduğu gibi bir algının genelleştirilmesine sebep olabilmektedir. Bu bağlamda erkekler anneye ilişkin algılarını genelleştirip kadınlarla ilgili genel bir algıya erişebilirlerken, kızlar bunu yalnızca anneleriyle sınırlı tutma eğiliminde olabilmektedir (Chodorow, 1999/2021, s. 347-349).

Kapitalizm ile ortaya çıkan yeni aile tipi, evin büyüklerini barındırmayan, kadınların çocuk bakımı konusunda sorumluluklarını paylaşmalarının pek mümkün olmadığı aile biçimidir. Sorumlulukların paylaşılabilmesi ve diğer kadınlardan uzak yürütülen annelik sorumlulukları kadınların anneliği bağlamında yeni sorumlulukları da beraberinde getirmektedir. Kadınların çocuk doğurma oranları azalsa da sorumlulukları artmakta ve kadınlar bu anlamda daha çok yalnızlaşmaktadır. Kamusal ve özel alan ayrımı bağlamında sınırların belirginleştiği kapitalizm sonrası dönemde erkekler halihazırda az olan ev içi sorumluluklarından iyice uzaklaşmışlardır (Chodorow, 1999/2021, s. 37). Cober bu noktada Chodorow ile aynı fikirde olmadığını söyleyerek eleştirisini ortaya koymaktadır. Cober'e göre otoriter bir ilişkide katılımcı olmayan bir eşten daha kötü olan şeyin karışan bir eş olduğudur. Bu bağlamda modern kadının ayrı ve farklı alanlara sahip olması

özgürlüğünü artırmakta ve kocanın kontrolünü azaltmaktadır. Bu noktada işçi hareketi ve kadın hareketi bağlamında bir kıyaslama yaparak, sözde serbest işgücü piyasasındaki işçilerin kapitalist işverene olan bağımlılığının işçi hareketine temel oluşturduğu gibi ekonomik olarak erkeğin baskın olduğu sözde eşitlikçi ailedeki erkeklere olan bağımlılığın da kadın hareketinin temellerini attığını iddia etmektedir. Toplumsal bağlar düşünüldüğünde akrabalık ilişkilerinin değişimi eşlerin birbirlerine daha çok bu anlamda bağımlı olmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda onlar çocuktan itibaren duygular ve hisler anlamında benzer bir kapasite geliştirmiş olmalıdırlar. Çalışma ortamının fabrikalardan ofislere kayması da toplumsal yetilerin gelişmiş olmasını gerektiren bir iş ortamı yaratmaktadır (Cober, 1981, s. 490-91).

Lorber Chodorow'un belirli türden, orta sınıf, başarı odaklı, çekirdek aile yapısındaki anneliğe odaklandığını dile getirerek, onun eşit ebeveynlik çıkarımını sorgular ve tek ebeveynin olduğu, aynı cinsiyetten ebeveynlerin olduğu ya da ikiden fazla ebeveynin olduğu ailelerdeki durumun ne olacağı konusunda bir eleştiri getirmektedir. Bu bağlamda Lorber'e göre farklı yapılar farklı aileleri üretmektedir ve bu aile kümelenmeleri farklı ebeveynliği ve kişilikleri üretmektedir. Lorber'in önerisi, aile düzenlemesinden ziyade bu düzenlemeyi üreten toplumsal yapının düzeltilmesi gerektiğidir (1981, s. 485-86). Çekirdek, Avrupalı Amerikalı aile konusunda benzer bir eleştiri Segura ve Pierce tarafından Chodorow'a yöneltilmektedir ancak onlar Chodorow'un kuramını farklı etnik gruptan olan Chicana/o aile yapısı özelinde ele almaktadırlar. Chodorow'un deneysel odağının Avrupalı Amerikalı aileler olması, Batı dışı aile biçimlerinin, gey ve lezbiyen ailelerin veya tek ebeveynli ailelerin bu anlamda dışarıda tutulmasını eleştirmektedirler. Chodorow'un kuramsal çerçevesinin deneysel tutumunun sınırlandırmalarının gölgesinde kalmaması gerektiğini vurgulayarak bu kuramı kendi çalışmaları bağlamında, farklı bir etnik aile odağında ele almaktadırlar (Segura & Pierce, 1993, s. 63-64). Avrupalı Amerikalı kadınlar gibi, onlar da oğullarından ziyade kızları ile özdeşim kurma eğilimindedirler ve kızları da annelerinin rolleri ile özdeşim kurmaktadır. Chicana/o⁴ ailelerinde birden çok bağlanma figürü toplumsal cinsiyet ile alakalı davranışların ediniminden sorumludur (1993, s.76). Bu ailedeki kızlar kendilerini yalnızca annesinin değil anneannesinin de uzantısı olarak deneyimlemektedir. Chodorow'un kuramını genişleterek Avrupalı Amerikalı kız çocuklarının aksine onlar, nesne ilişkisel kümelenmelerini kız, anne, büyükanne, hala, vaftiz anne ve baba şeklinde gerçekleştirebilmektedirler. Bu aile yapısında kadınların anneliği, Avrupalı Amerikalı orta sınıf kadınlara kıyasla, daha geniş akrabalar tarafından daha çok teşvik edilen bir durumdur (1993, s. 77-78). Chodorow'un toplumsal cinsiyet gelişimi bağlamında kadınların rolüne olan vurgusu Segura ve Pierce tarafından başka bir etnik grup için de geçerliliğini sürdürmektedir ancak onlar toplumsal cinsiyet kimliği ediniminde akrabalık bağı dahilinde diğer kadınların da hesaba katılması gerektiğine ilişkin bir çıkarım yapmaktadırlar (Segura & Pierce, 1993, s. 81). Lorber'in aile yapısına yönelik eleştirisi ve kalabalık ya da bir biçimde çekirdek aileden farklı bir yapıya sahip olan ailelerdeki ilişkisel süreçlerin nasıl olacağına dair sorgulaması Segura ve Pierce tarafından yapılan çalışma özelinde bir yanıt bulmaktadır. Kuramsal çerçevesini kullandıkları Chodorow'u, farklı aile yapılarını odağına almaması bağlamında eleştirel de kuramın uygulanabilirliğini ve bu bağlamda dönüştürülebilirliğini de ayrıca ortaya koymaktadırlar. Chodorow'un kendisi de bu anlamdaki eleştirileri bir biçimde kabul ederek, kitabı bir kez daha

⁴ Meksikalı Amerikalı bir etnik grubu ifade etmektedir. Kadınlar için Chicana, erkekler için ise Chicano sözcüğü kullanılmaktadır.

kaleme almış olsa etnik ve sınıfsal farklılıklara daha çok odaklanacağını dile getirmektedir (Chodorow, 1981, s. 514).

Sonuç

Cinsiyetin toplumsal bir kurgu olduğu düşüncesi söz konusu bu eşitsiz yapıyı üreten ve yeniden üreten mekanizmalara odaklanılmasını beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda annelik toplumsal cinsiyet çalışmalarının ve feminist argümanların odağında yer alan ve üzerinde tartışmalar yürütülen toplumsal cinsiyetli bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Anneliğin bir üretim alanı olarak düşünülmesi ve kurumsal bir yapıya sahip hale gelmesi sebebiyle politik ve toplumsal anlamda kadın bedeni mercek altına alınmıştır. Toplumsal cinsiyetli ideolojilere hizmet eden bütün etmenler (namus, cinsellik, üreme ve benzeri) annelik ile ilişkilendirilerek iktidarın hakimiyet alanını oluşturmaktadır (Timurturkan, 2019b, s. 70). Buradan hareketle kadın bedeni ve annelik, üzerine ahkam kesilen, belirli kalıplar özelinde tanımlanan ve ideolojik anlamda konumlandırılan bir alandır. Bu sebeptir ki anneliğin içgüdüsel olduğuna, annelik rollerinin biyoloji ile açıklanabileceğine ya da kadınların birincil olarak gerçekleştirdiği ebeveynliğin çocuklar açısından gerekli olduğuna ilişkin söylemler toplumsal anlamda yerleşik hale gelmiştir ve kadınların daha iyi annelik özelinde yetersiz hissetmelerini ve kendilerini bu role uygun olarak şekillendirmelerini beraberinde getirmektedir. Annelik, anneliğe atfedilenler ve annelikten beklenenler üzerinden herkesin söz sahibi olduğu, kadınlarla özdeşleştirilen ve fedakârlık söylemleri ile yüceleştirilen toplumsal cinsiyetli bir roldür. Annelik üzerinden toplumsal ve ilişkisel bir kimlik edinen kadınların anneliği eşitsiz toplum yapısının yaratımı ve yeniden üretimi bağlamında asimetrik ebeveynliğin hem sebebi hem de sonucudur. Kadınların doğurup doğurmamaları, iyi ve doğru annelik yapıp yapmamaları veya bebek bakımını birincil olarak üstlenip üstlenmemeleri kadınlığın ve anneliğin iktidarların ve yarattığı söylemlerin odağında yer almasına sebep olmaktadır. Bu yolla, evde ebeveynlik sorumluluklarını yerine getirmeyen bir erkeğin tamamen konformist bir noktadan, hâkim söylemi ve iktidarı içselleştirmiş bir biçimde annelikten, kadınlıktan beklentileri giderek artmakta ve ebeveynliğin birincil sorumluluğunu alıp almama meselesi onun gündeminde pek yer almamaktadır. Ebeveynliğin asimetrik yapısı bu bağlamda Nancy Chodorow'ü doğallaştırılmış bir durum olan kadınların anneliğini sorgulamaya yöneltmiştir. Chodorow annelik meselesinin kültürel, toplumsal ve psikolojik birçok boyutunun olduğu düşüncesinin farkında olarak ancak bunların hiçbirinin tek başına yeterli bir açıklama sunmayacağını ileri sürerek, nesne ilişkileri kuramı özelinde anneliği tartışmaya açmakta ve bu bağlamda psikanalizden yararlanmaktadır. Freudyen kuramın eril bakışını eleştirerek, kendi kuramı doğrultusunda bir anlatı sunmaktadır. Chodorow'un eşit ebeveynliğe ilişkin kuramı ve buradan hareketle yönelttiği sorular eşit bir dünyayı arzulayan herkes için ilerici bir bakış niteliğindedir. Bu bağlamda kadın ve erkeğin ebeveynliği paylaştığı bir aile yapısı “muazzam bir toplumsal ilerleme olacaktır” (1999/2021, s. 408).

Kaynaklar

Chodorow, N. (2021). *Anneliğin yeniden üretimi: toplumsal cinsiyetin sosyolojisi*. (2. Baskı). (D. Tanal Tatar, Çev.). Phoenix. (Orijinal eserin basım tarihi, 1999).

Chodorow, N. (1995). *Gender as a Personal and Cultural Construction*. *Signs*, 20 (3), 516-544. <https://www.jstor.org/stable/3174832>

Chodorow, N. (1978). *The reproduction of mothering, psychoanalysis and the sociology of gender* (1st ed.). University of California.

Chodorow, N. (1981). *Reply by Nancy Chodorow. İçinde R. L. Coser, A. S. Rossi, & N. Chodorow, On "The Reproduction of Mothering": A Methodological Debate.* (ss. 500-514). *Signs*. 6(2). <https://www.jstor.org/stable/3173759>

Coser, R. L. (1981). *Rose Laub Coser. İçinde J. Lorber, R. L. Coser, A. S. Rossi, & N. Chodorow, On "The Reproduction of Mothering": A Methodological Debate.* (ss. 487-492). *Signs*. 6(2). <https://www.jstor.org/stable/3173759>

Lorber, J. (1981). *Judith Lorber. İçinde J. Lorber, R. L. Coser, A. S. Rossi, & N. Chodorow, On "The Reproduction of Mothering": A Methodological Debate.* (ss. 482-486). *Signs*. 6(2). <https://www.jstor.org/stable/3173759>

Rossi, A. S. (1981). *Alice R. Rossi. İçinde J. Lorber, R. L. Coser, A. S. Rossi, & N. Chodorow, On "The Reproduction of Mothering": A Methodological Debate.* (ss. 492-500). *Signs*. 6(2). <https://www.jstor.org/stable/3173759>

Rashmir Gaur. (2018, July). *Lecture 14: Unmasking Heteroseksüel Assumptions in Nancy Chodorow [Video]*. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=eMQZlPFB354>

Segura, D. A. & Pierce, J. L. (1993). *Chicana/o Family Structure and Gender Personality: Chodorow, Familism, and Psychoanalytic Sociology Revisited.* *Signs*. 19 (1), 62-91 <https://www.jstor.org/stable/3174745>

Timurturkan, A. (2019b). *Anelik, Söylem ve İktidar: Eleştirel Bir Tartışma. SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 47 (2), 64-78. <https://doi.org/10.35237/sufesosbil.630546>

Timurturkan, A. (2019a). *Ebevenylik ve Dijital Medya: Anneliğe İlişkin Yaratılan Yeni Temsiller ve Dayanışma Örüntüleri. Mediterranean Journal of Humanities*, 315-333. <http://dx.doi.org/10.13114/MJH.2019.466>